

ohranimo imé, de Slovenci imamo čisto narečje, de malo Slovanov tako čistiga.

Drugo pot Vam bomo, po posvetovanji z gosp. Podkorenčanam razložile besede, za ktere ste nas unidan vprašali. Novice.

V rečéh slovenskiga pravopisa.

Na večkrat ponovljeno prošnjo, de bi gosp. profesor Metelko v prid slovenšine opustili svoj pravopis, so si v 28. in 29. listu prizadéli prednosti svojiga pravopisa memo našiga dokazati, ter so rekli, de pri svojim ostanejo, dokler boljiga ni.

De častitimu gosp. profesorju Njih pravopis nar bolj dopade, Jim radi verjamemo, — pa v taki reči ne veljá to, kar meni in mojim prijatlam dopade, ampak to, česar občinstvo razsodi. V pravopisu pa je občinstvo postava dejavni vladár, kterimu se mora pisavec vклонiti, ako hoče, de bo ljudstvo bralo, kar on piše.

Napol samoglasniki (Halbvokale), ktere gosp. profesor nar veči prednost svojiga pravopisa čisla-jo, ločijo že Gorenc od Dolenca, še bolj pa Krajnca od Štajarca i. t. d. — torej nikakor ne morejo vpe-
ljani biti v slovenski pravopis! Gosp. Metelko so Dolenc, torej hočejo, de bi vsi Slovenci po dolenski pisali plésali — to pa brez zamére ne gré. Gorenc zaglasniga *í*, kar je nam znano, nikjer ne izgovarja, torej postavimo: ne bo besede Podpéžnik drugači izgovoril, kakor jo mi pišemo, čeravno bi se mu Dolenc smejal!! Dolenc bo besedo Podpéžnik i. t. d. tudi po našim pisano, vender le po svojim izgovarjal — Gorenc pa tudi po svojim, ako ravno je po Vašim pisana. In poslednjič: če bi hotli vsaki glas do lasú natanjko zaznamovati, bi tudi z Vašim pravopisam, gosp. profesor! ne mógli izhajati.

Prazne besede so na dalje, de kljuka (^v) nad *s*, *e*, *z* so mudivne — ali ni *h* na strani *s*, *f* in *z* še bolj mudiven? — Kdor po našim *š*, *č*, *ž* piše, si prihrani (po storjeni skušnji) pri 27 natisnjenih polah celo pôlo; ali ni to prihranitev časa in denarja? — De se *c* lahko z *e* zameni, damo Latincam razsoditi: ali jim je že kdo to očital. — Kar ličnost gosp. Metelkotoviga in Bohoričeviga pravopisa memo našiga zadéne, naj bravci, ki Metelkotoviga še ne poznajo, sami iz naslednje predpodebe razsodijo.

Po stari Bohoričici:

S velikimi gospodi ni dobro zheflhinj sobati, je rekel Shabnikar is Zhirzhizh.

Po Metelkotovim:

Ze velikame gospode né dobro qéwzn zobatz, je rekel Zabnikar iz Čerqeq.

Po novim slovenskim:

Z velikimi gospodi ni dobro češinj zobati, je rekel Zabnikar iz Čirčič.

(Konec sledí.)

Še ena beséda

k sostavkam k vpeljanju slovenšine v pisarnice.

Ako hočemo sčasama slovenski jezik v pisarnice vpeljati, kakó pa bo potem z Nemci, Italijani in Furlani, ki v sredi slovenskih mejnikov ostanejo? Nektare jezera jih je vender, in opirali se bodo na velike množice svojih rojakov. Ali se bo tem po vsi Slovenii slovensko pisalo, ali se jim bodo po njih željah nemške ali italijanske pisma dajale? Ne bilo bi tega prašanja treba; pa iz ust tistih, ki s polnim glasam od Slovenije govore, ni tega razuméti; drugi tudi še niso tega razločno povédali; treba je pa, de vedó ljudstva, koliko si med seboj zaupati. Veliko prepira je od tod, ker vsak

za svojo rodovino vpije, in nič ne razloči, koliko misli sosedu veljave dati. Ko bi rodovi ne bili zlasti na mejah zlo namešani, bi se lahko ločitev storila, in bi se reklo: „tvoj jezik veljá uno stran, moj to stran meje.“ Zdaj pa je drugači; naj bi Slovenii stavili meje, kakor bi hotli, nekaj Nemcov tukej, nekaj Italijanov tamkej bomo zajéli; in ti se bodo za svoje vlekli, zlasti kér so do zdaj že nemšino in italijansino imeli. Ne govoriti le po verhu, treba je dan današnji veliko razločiti; prošnja za Slovenijo in slovenski jezik bi bila veliko manj zoperstave našla, ko bi bila s takimi razločki pisana, kakoršne sila zdaj na dera spravi. Pomniti je: Qui bene distinguit, bene docet.

Še ena. Ko se vlečemo za Slovenijo, kako dalječ ima seči? kje so mejniki slovenske besede po Koroškim in Štajarskim, po Goriškim? Kterim je mogoče, naj dajo posebne štatišške znanila na dan; ne samo sploh „toliko tavžent nas je!“ temuč ktere mesta, vasi so še slovenske blizo Nemcov in Vlahov, ktera voda, kteri hrib i. t. d. je mejnik; ali ktere fare so slovenske, ktere ne? Kindermanove karte — in Šafarikov „Narodopis slovanski“ znajo morebiti veliko tega pokazati; pa med ljudijih je treba dati. Potem se bo vedilo, za koga in kam vleči. Ne toliko prazniga tolčenja z besedami — delati, delati — in pisati, kar kaj veljá! Štatišške znanila bodo ravno potrebovali naši Dunajski poslanci, *) ako hočejo za Slovenijo govoriti. P. Hicinger.

Razglaz

pomenkov in opravil slovenskiga društva v Ljubljani v odbornih sejah.

Po storjeni obljudi da slovensko društvo, ki se je 6. dan veliciga travna vstanovilo, očitno na znanje, v čimur se je v sejah njegoviga odbora dosihmal govorilo in posvetovalo.

Kar koli se v teh razlagah ne najde, to ne izvira iz slovenskiga društva, to ni djanje njegovo.

1) So se zložile, pretresale in dokončno odločile družtvine postave, ki se imajo v 4000 iztisih v slovenskim in nemškim jeziku natisniti in po deželi razposlati.

2) Sta se podoba in obseg sprejemniga pisma za nove ude odločila. —

3) Se je skupni račun druge besede izročil.

4) Se je sklenilo, de bi društvo nar popred malí, pa kolikor je moč popolni besednjak (slovník) v dveh delih (slovensko-nemški in nemško-slovenski) berž ko bo mogoče in po nizki ceni na svitlo dalo.

5) Za tega voljo je bilo odločeno, gosp. prof. Metelkóta zastran Vodnikoviga rokopisa in vse druge slovenske pisatelje, od kterih se vé, de priprave delajo k slovenskim besedniku, naprositi, de bi svoje zbirke družtvu blagovoljno izročili in takó se tega dela vdeležili.

6) Se je prebral odgovor na vprašanje v 49. ilirskim listu.

7) So se izvolili posamesni odbori za razne opravila.

8) Se je sklenilo na svitlo dati vse doslej v gledišu pete slovenske pesmi, in se je izročila ta naloga posebnimu odboru.

9) Dopisu tukajšne mestne gosposke zastran slovenskih imén nekterih ulic v Ljubljani se je zadostilo.

10) Je bila odločena zahvala gosp. prof. Metelkótu, ki je družtvu rokopis Vodnikoviga besednjaka prepustil.

11) Je bilo sklenjeno za uboge pogorelce v Št. Vidu pri Zatični na Dolenskim večerno veselico napraviti in razun nekíh pesem Linhartovo veselo igro: „Županova Micka“ igrati.

*) Prepričani smo, de učeni poslanci, ki iz slovenskih deželá v Dunajskim zboru sedé, se bojo v ti reči, ktero je tudi gosp. Šafarik v imenovanim narodopisu stran 68, 69 in 70 opisal, na tanjko pomnili. Vredništvo.

Prinesel jo je na Ipavsko nek kmet iz Zapóg kakor nepremakljivo resnico. Na svoje ušesa sim ga slišal jo povedati in drugi poslušavci so jo za golo resnico sprejeli, de so šli možjé (pa ni práv vedil povedati kateri?) tam od Dóba, je djal, na Dunaj pred ministra Pilersdorfa, ga vprašat: kakó je zavoljo davkov? In prinesli so novico, de je ravno pred njimi bil tudi nek baron, pa po kmetiško oblečen, pred ministram, kateri je pa vse drugači z njim govoril, kakor oni; zatoraj se je Pilersdorf za glavo prijel, globoko zdihnil, in še clo zašental, ko so mu baronovo sleparijo povedali, de ni kmet, kakor je oblečen bil; njim pa je rekel: pojte le domú in povejte vsim svojim sosédam, de vse tlake in desetine so proč. Podal jim je tudi pismo, ktero vsakomu kmetu pokažejo, ki ga hoče brati, pa nobenimu gospodu ne, kér Pilersdorf sam jim je tako zapovedal!! — Kaj ne, de je lepa? Gotovo noben godec ne more kmečkim ušesam kaj prijetnišiga zagósti, zatorej se tudi rado veruje. — Zakaj se pa takó godi? zakaj hodijo kmetje (pa pаметni in pošteni kmetje sploh vendar ne, ampak le dobro plačani sleparji) na Dunaj zavoljo davkov opraševati? Če hočete vediti, vam jez povém, de to se godi večidel zató: kér so evropejske ljudstva, kakor so nekđaj po vesoljnim potopu sveta spet obilno zarejeni ljudjé svojoglavno zidali babilonski turn (kar se pravi zmešnjava), tako so hotle zdaj tudi evropejske v svoji predérznosti in ošabnosti večidel na lastno modrost in moč zaupajoče ljudstva velik velik turn pozemeljske časti in sreče do oblakov neba postaviti; zidale so ga nepretegama že nekaj čez 30 lét; že tako visoko so ga bile sozidale, de se je marsikterim zdélo, kakor de bi že nebeške godce slišale: ali Bog, mojster vsih zidarjev in delavcov, kteriga niso vselej za svet prašale, on, ki ošabnost zmirej čertí, je létas sušca mesca stopil med nje — in na! — zmešal jim je jezike, de narod naroda in stan stanú več práv ne razume, kar ljubezen, pokoršino in edinstvo zadeva, kakor bi bil sam peklenski mérčes, očé lažin in sovražnik resnice, ljudém v glavo trešil. Nekterim kmetam je skorej vse laž in zvižaja, kar réče gospod; kar pa réče lažnik in širokoustni slepar, to jim je gotova resnica! še celó od duhovnih pastirjev, kdorkoli jim v sedanjih zmešnjavah resnico govori, marsikteri réče: ta z gospódo derží! (dosti izgledal bi vam vedil povedati) in se jim ne veruje, zakaj prišli so časi, od kterih je že s. Pavl Timoteju govoril, de bodo hudi, rekoč, de si bodo po željah učencikov iskali, de bodo svoje ušesa od resnice odvrčali, lažém in kvantam pa jih nastavljali. II. Tim. 4, 3-4. J. Podrebernicki.

Istrijanski Slovenci med Teržaškim in Reškim morjem.

(Dalje.)

Kadar banderaž zaupije pred hišo ženina, pridejo vúnkaj z laternami mlade, ravno tako, kakor sv. evangeli pripoveduje od desétero devic, ktere so čakale na ženina (Matth. 25.); hišne vrata od znotrej zaprejo, de ne ženin, ne nevésta, ne svatje noter ne morejo, ampak, čeravno bi bil dež, morajo odzvunej ostati. Potém, kadar se že dolgo prepirajo, in kadar se jim zagotovi, de je nevésta vrédna, de se ji odpre, odpre mati ženina vrata, vérže ženinu in nevésti ruto za vrat, jih pélje tako v hišo, in jih objame; to ruto obderží nevésta za dar. Za tém se pozdravljajo in objémajo po hiši; nevésta vérže en kolač v oginj, kteriga pa kuhar berž pobere in v žep spravi, misleči si, de je bolje, de ga on pojé, kakor pa de bi zgorel. —

Preden se vsédejo k večerji, opravi stari svat svoje zadnje opravilo; on pokaže nevésti ročni malin (Handmühle), serp, matiko in druge hišne orodja, in ji réče, de od zdej za naprej se ne bo več s cvetličicami

igrala in ovce pasla, ampak de bo mogla na polji in v hiši delati. —

Zdej rastegnejo na tla pert, pod katerim je en nož, ena pistola in ena sekira; ženin poskoči gori, in obljubi pred vsimi, de neče nikoli tega orožja rabiti zoper svojo ženo. V nekterih krajih gré tudi nevésta na pert, in stari svat ji postavi kolač na glavo, kteriga zopet vzame, in ga ženinu postavi na glavo, potem zopet nevésti, in med tem svatje pojejo; za tem večerjajo in gredó spat. —

Drugi dan zjutrej morata ženin in nevésta rano (zgodej) biti na nogah; nevésta nima več prazničniga oblačila na sebi, ampak je oblečena v modrini (iz rujaviga sukná). Zdej mora hišo pométati, de jo vsi vidijo; nekteri izmed svatov pa poskusiti jo v poterpežljivosti, ji smeti nazaj po hiši mečejo. Kadar ji tako več časa nagajajo, se ženin za-njo potégne in vse iz hiše spodí. —

Potem vzame banderaž svoje bandero, neki drugi brento za vodo nositi, tretji kruha in sira, četerti puteršek vina, in tako péljejo nevésto na štérno ali na studence, kamor bo mogla za naprej po vodo hoditi. Kadar tje pridejo, pojedó in popijejo, kar so donesli, napolnijo bréno z vodó in silijo nevésto, de nej jo domú nese; ženin jo brani in svate z vodó poliva. Potem gredó na obéd.

Takó se nehajo piri (ženitnine) naših Slovincov. V zakonu so večidel srečni, mirni, in od ločenja zakonskiga nič ne véjo.

(Dalje sledí.)

V rečéh slovenskiga pravopisa.

(Konec.)

Kér stari ga (Bohoričeviga) pravopisa razun majhne množice Slovincov nobeno drugo slovansko ljudstvo ne piše in tudi nikdar ni pisalo, — kér gosp. Metelkov pravopis še clo Krajnca od Krajnca, še bolj pa od Štajarca in družih Slovincov loči, naš sedanjí pravopis pa nobene ločitve ne dela, in se mu tedaj tudi ni treba pogube bati, zató kér je edin z ilirskim in zlo enak pravopisu družih Slovanov, kterih bukve in časopisi se bojo zmirej bolj med Slovenci razširjevali — kdor — pravimo — vse to le nekoliko premisli, bo lahko razsodil: kterimu pravopisu prednost gré. S tem pa nočemo réči, de je novi pravopis brez vse pomanjkljivosti — tode kteri pravopis je na svétu, ki je popolen? Kteri jezik zamore to réči? Nobeden.

Pa pustimo vse to besedovanje na strani, in ozrimo se po Slovenskim in poglejmo: kteri pravopis zdej kraljuje na Krajnském, Štajarskim, Koroškém, Teržaškém in Goriškém? v kterim pravopisu se natiskujejo zdej nar imenitniši knjige?

1. V stari Bohoričici se zdej nobene druge bukve več ne pišejo, kakor molitevne in pa pratike.

2. Že v létu 1832 začeti prepír zavoljo Metelkoviga pravopisa se je — kakor večidel naših braveov véla — v létu 1833 tako hudo vžgal, de se je popisala cela knjiga pod nadpisam: „Nuovo disca cciamento di lettere inutili, d. i. Slovenischer ABC-Krieg, Laibach 1833.“ — In odtistihmal je zginil gosp. Metelkov pravopis iz natasa. Drugači pa je z njegovo slovnico (gramatiko), kteri vkljub overženih čerk radi podamo nevsahnjivi venec slave.

3. V létu 1843 so jéle Novíce po malim novi pravopis pisati, ki so se dolgo branile Bohoričici slovo dati, dokler jih niso od vsih strani Slovenskiga naznanovane vošila pisavcov premagale, kterim so se pa potem rade udale, ko so spoznale, de so vošila občinske. Gospodje R. M. in J., ki so Novicam koj v pervim začetku prijazni pomočniki bili, bojo poterdili, de se v vpeljanji noviga pravopisa nismo prehiteli. — Zdej se pišejo v novim pravopisu vsi slovenski ča-

sopisi brez sneme, namreč: Novice, Slovenija, Cerkevni časopis, Vedež, Slovenske Novine v Celji. V ravno tem pravopisu so natisnjene „Drob-tince“, drugi natis „Blaže in Nežica“ milostljiva kneza in škofa gosp. Slomšeka, ki so mi lani naravnost rekli, de, poprijemši se noviga pravopisa, ga ne bojo več opustili; — gosp. Murkotova in gosp. Muršičova „slovnica“ (gramatika), gosp. Krepeljnova „dogodivšina štajarske zemlje“, pesmi gosp. Vodnika, gosp. Koseskiga in gosp. Prešerna, dalje: gosp. Vertovcova „kemija“, — gosp. Mala-vašičova „Zlata Vas“, gosp. Stojanova „Milo-serčnost do žival“, gosp. A. Tomanove bukvice s podobami „zoper terpinčenje žival“ — vse knjige gosp. M. Majerja, — gosp. Jabornikovo „Sveto pismo“, kteriga 1. zvezek bo kmalo dokončan; gosp. Robidatove knjige „Zdravo telo nar boljši bla-go“, „Ujte, kaj žganje dela, gosp. F. G. Linhartov „Matiček se ženi“, potem „Varh“ — „Sedem Sinov“ in še več drugih knjig. — V novim pravopisu izhajajo že tudi oznanila c. k. ilirskiga pogla-varstva, in Ljubljanske c. k. policije. Unidan je tudi na Dunaji iz c. k. dvorne in državne tiskarnice v novim slovenskim pravopisu prišel na svitlo „za-zdajni red za opravila pri vstavivnim državnim zboru in načert za prihodnji stanovitni red opravil“. Tudi naš novi slovenski besednik, — gosp. Cafova „slovenska slovnica za Nemece“ in več drugih v natis pripravljenih bukev. Poslednjič še povémo, de je novi pravopis že tudi v slovenskih šolah *Primorskiga* poglavarstva vpeljan.

Kdor iz tega ne spozná, kaj de je zdej storiti treba: ali se občinstvu udati ali pa sam svoj ostati, temu se bomo zastoj prizadevali sedanje po-trebe razjasnovati.

Le ena sama se mora pri nas še zgoditi, de bo enkrat konec vsiga abcedniga besedovanja. In to je, de se ta pravopis po izgledu Primorskiga poglavar-stva tudi po vsm Slovenskim v šole vpelje. To pa se mora zgoditi zdej pri osnovi noviga šolstva na Slovenskim, de se ne bo ljudstvu podučenje kradlo, ktero zamore iz gori imenovanih in tudi prihodnjih knjig in časopisov vživati. Vred-niki Dunajskih časopisov po pravici terjajo, de naj bojo vsi časopisi brez štempeljna, ki njih ceno poviksuje, zato kér so časopisi dušni živež ljudstva; — mi slovenski pisavci pa terjamo, de se novi pravo-pis po vsih šolah postavno vpelje, de se ne bo môglo ljudstvo pritoževati, de ne zna novih reči brati, in de ne bo zaostajalo v takó potrebnim omikanji.

Jez sim za tega voljo v velikim deželnim zboru v Ljubljani 7. mal. travna tega léta zbranim stanovam svetoval, de naj položijo to reč ministru na Dunaj, de se ima povsod novi pravopis vpeljati, — in vsi so enoglasno ta naklep (Antrag) poterdili. Naš milost-ljivi knez in škof, gosp. Anton Alojzi, inf. stolni tehant gosp. Urban Jerin, vodja bogoslovskih šol, gosp. korar Zupan, in vikši vodja krajskih nor-malnih šol, gosp. korar Novak so sedeli v tem zboru in so poterdili ta naklep; torej je tudi njih opravi-lo, skerbeti, de ne bo ta reč nikjér nobenih enostran-skih protivnikov našla, kér zdej v taci rečéh ne veljá več to, kar kaka posamesna glava ali posamesno vredstvo (Behörde) misli, ampak to, kar je glas občinstva. Kaj pa ta glas terja, spričujejo góri dokazane slovenske dela v novim pravopisu očitniši, kakor vse naše besede.

Novi pravopis je za mladost, ki se še le brati učí, tudi veliko ložeji, kot stari, kér en glas č, š, ž je tudi le z eno čerko zaznamovan, ne pa z dvema kakor po starim sh, fh, zh. Ravno tako ta pravopis polajša

tudi poduk v pregibanji glagolov, kadar se s, z, e spreminja v š, ž, č ali pa nasproti, postavimo: grožiti — grožen; nositi — noša — nošen; rêcem — rêci; strišem — striži i. t. d. —

In takó sklenem ta sostavek s tem zagotvilam, de ne besedice več ne bom od te reči govoril, kér iz celiga serca poterdim resnico gosp. Hicingerjovih besed: „Raji bi več pisali in dobriga, kakor pa vedno se pričkali za góle čerke, in se tako zmirej v Abece-darje povračevali“. Ojstro nam jo gosp. Hicinger tudi povedó v sledečim napisu, v kterim nam pokažejo, kaj Vodnik in Čop na unim svetu od nas govorita:

Vodnik:

Dobro hitjo naprej v izobraženju verli Slovenci,
Vedno popravljajo bolj národni svoj pravopis.

Čop:

V tem se je bati samó, de se dost izučili ne bojo,
Ker se vračujejo skoz le v abecedo nazaj!

Ne boj se tega, slavni Čop! Ko si Ti živil, je spala Slovenija, le malo rodoljubov se je poganjalo za mater svojo. Zdej pa je vse živo po Slovenskim, in edi-nost ni več prazna beseda. Po mestih je še sicer premalo národniga občutka, tolikanj bolj pa živi duh domorodstva po dežéli, kteriga nar zvestejši varhi so od nekdej duhovni gospodje bili! Dr. Bleiweis.

Poménki

zastran vprašanja v besednih rečéh Slovenije.

(Konec.)

Audiencia je latinka; ali bi ne bilo práv, ko bi namesto nje rekli: zaslišanje. Čitavnica je to, kar po Krajskim bravnica, to je, prostor ali stanica, kamor se shajajo bukke, novice i. t. d. brát, ali kakor nekteri Slovenci pravijo: čitat. — Namesto katego-rija bi vam bili utegnili reči: versta, pléme ali kej enaciga. — Uradniki so cesarski gospodje po pisar-nicah, ki vaše reči ondi v red spravljajo, torej bi uteg-nilo boljši biti, de bi rekli vredniki, kakor so nekteri začeli pisati, namesto uradnik, ki je nekako česko, in se ne da prav opravičiti, če na besede obraz gle-damo (gledé korenine pač), akoravno terdijo, de je na Koroškim v navadi. — Uniforme so sloveče obleke cesarskih, kraljevih i. t. d. služabnikov, ki jih oblečejo, kader se jim je pri sosebni slovesni okolišinah kakor takim skazati. Kmet, ko se kej posebno obleče, pravi de se „semanje“ obleče. On ima vsednje in sema-nje“ naravnost (namreč: oblačilo), ako ni kake druge prilíene besede že v navadi? — Deputacija je po-slanstvo, poslanci, poročništvo. — Blagorečje je slovesin in prijetin govor, je bolj po hervaško re-čeno, kér reč pri Hervatih poméni besedo, pri nas pa kako stvar. — Manifest je očitno državno razjasnjenje v kaki imenitni reči v opravičenje držav-niga djanja; torej je manifest: cesarski, ali kraljevi razglas, ali razjasnjenje, ali razkáz. — Diplom kronanja bi bilo kje kronižno pismo, — list, — pričevanje. Barikada je pregraja, zaplanka-nje i. t. d. Politika je greška beseda, ki ima več pomenov, in predlog politiško utegne pomeniti: der-žavno, deželsko, pa tudi prebrisano, pametno i. t. d. Kandidat bi bil morebiti novák, akoravno se do lasú z rimskim poménam ne vjéma. Deržavljan je deželan. Katastrofa je po pomenu besede práv za práv prekucija. Provizorno postavimo: provizorna